

หัวข้อวิจัย	อิทธิพลของคติชาวบ้านล้านนาที่ปรากฏผ่านการสร้างสรรค์งานประติมากรรมรูปตัวมอม ในจังหวัดภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย
ชื่อผู้วิจัย	นางสาวณัฐกาญจน์ อีร์บรรกุล
คณะ	มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
สถาบัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
ปีการศึกษา	2555

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาอิทธิพลของคติชาวบ้านล้านนาที่ปรากฏผ่านการสร้างสรรค์งานประติมากรรมรูปตัวมอม ในจังหวัดภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ซึ่งจากการสำรวจพบประติมากรรมรูปตัวมอม 41 แห่ง ใน 6 จังหวัด จากการสำรวจ 8 จังหวัดภาคเหนือ ในจังหวัดเชียงราย น่าน แพร่ ลำปาง ลำพูน และเชียงใหม่ ซึ่งไม่ปรากฏพบในจังหวัดพะเยา และจังหวัดแม่ฮ่องสอน การสร้างสรรค์ประติมากรรมรูปตัวมอมเป็นผลงานที่สร้างขึ้นจากความศรัทธาในพุทธศาสนา จากการจดจำคำบอกเล่าของบรรพบุรุษ และมีความรู้โดยพื้นฐานว่าตัวมอมเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ เป็นสัตว์ในอุดมคติไม่ปรากฏว่ามีตัวตนอยู่จริง เสมือนสัญลักษณ์หนึ่งที่มีปรากฏในศาสนสถานเฉพาะกลุ่มจังหวัดบางจังหวัดของภาคเหนือตอนบนเท่านั้น จะพบว่าในภูมิภาคอื่นของประเทศไทยไม่ปรากฏประติมากรรมรูปตัวมอม และในอดีตประติมากรรมรูปตัวมอมยังเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมการแห่ขอฝน ซึ่งปัจจุบันไม่ปรากฏพิธีกรรมนี้แล้ว ประติมากรรมรูปตัวมอมสร้างสรรค์จากช่างปั้น แกะสลัก หรือเสล้าทองถิ่นจะใส่จินตนาการในเรื่องของลักษณะทางร่างกายให้แตกต่างกัน และมียุทธฤทธิ์ โดยที่ช่างจะได้รับการถ่ายทอดลักษณะที่สำคัญของตัวมอม มาจากบรรพบุรุษ ลักษณะรูปแบบ และบทบาทหน้าที่ประติมากรรมรูปตัวมอมที่ปรากฏในศาสนสถานนั้นมีลักษณะที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของสถานที่ที่ผนวกกับคติความเชื่อที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ในการสร้างประติมากรรมรูปตัวมอมของศาสนสถานและช่างผู้สร้างสรรค์ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม 1) ตัวมอมลักษณะหมอบเฝ้าหน้าอาคาร 2) ตัวมอมลักษณะวิ่งต่อกันเป็นวงกลม 3) ตัวมอมลักษณะนั่งคล้ายสิงห์พม่า และ 4) ตัวมอมที่ประดับอยู่บริเวณส่วนต่างๆของศาสนสถาน ในส่วนของซุ้มประตูโขง ซุ้มโขงพระประธาน หน้าบัน เสา ภายในอาคารวิหาร อุโบสถ ฐานซุกซีพระประธานลักษณะสลักหัวสลักหางเป็นวงกลม กำลังเคลื่อนไหวปีนป่าย หมอบขดตัว ซึ่งโดยส่วนใหญ่ตัวมอมเหล่านี้จะเป็นประติมากรรมแบบนูนต่ำ (Bas Relief) และนูนสูง (High Relief) ในด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับคติความเชื่อเกี่ยวกับประติมากรรมรูปตัวมอมของชาวบ้านล้านนา พบว่า พระสงฆ์ ศาสนิกชน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับประติมากรรมรูปตัวมอม ส่วนใหญ่มีคติความเชื่อที่เกี่ยวกับตัวมอมเป็นผู้เฝ้า และดูแลศาสนสถาน และมีคติความเชื่อที่เกี่ยวกับตัวมอมเป็นสัตว์ทมิฬพานต์ คติความเชื่อตัวมอมเป็นสัญลักษณ์ทางพุทธศาสนา และคติความเชื่อที่เกี่ยวกับตัวมอมนำสารไปยังปีชุนนทเวบุตร ตามลำดับ โดยประติมากรรมรูปตัวมอมที่พบส่วนใหญ่จะได้รับการบูรณะ หรือปั้นขึ้นใหม่โดยการบูรณะนั้นจะเปลี่ยนแปลงรูปแบบ ลักษณะที่ไม่คงเดิมของตัวประติมากรรม ส่วนน้อยที่จะคงรูปแบบ ลักษณะเดิมเอาไว้ ทำให้การสำรวจอาจมีการคลาดเคลื่อน ประกอบกับไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรจากบรรพบุรุษ นอกจากคำบอกเล่าปากต่อปาก จึงทำให้เกิดปัญหาในการศึกษารูปแบบ กลวิธีรวมถึงการกำหนดช่วงอายุของงานประติมากรรมตัวมอม

Research Title	A Study of Lanna Fokelores on Create Sculpture of Mom in North Province Upper Regon in Thailand
Name	Miss Nattakarn TeeraBavornrakul
Faculty	Humanities and Social Sciences
Institute	Dhonburi Rajabhat University
Year	2012

Abstract

The research study of influential Lanna folklore is appear on Mom sculpture in Upper Northern Thailand. The document research survey 8 provinces of North province upper region in Thailand for exsample Chiang Rai , Nan , Phrae , Lampang , Lamphun and Chiang Mai province.This survey found that 41 Mom sculptures in 6 provinces. But not found in Phayao and Mae Hong Son province. A ancient sculpture create Mom observe on Buddhism religious by predecessor memory and tales.They basic knowledge recognized Mom is sacred animals and ideal animals like that religious symbols. Especially found some province in Upper Northern Thailand while not found in provincial part of Thailand. A past Mom sculptures have relation pray for rainfall ritual but not found this ritual in present. As a result, Mom sculptures is create by local sculptors and engravers.A Mom body detail have imagine and supernatural power. Mom feature and role found in Buddhism temples only.The detail of Mom feature can analyze 4 types : 1.) Mom crouch respectfully on the floor in front of building style. 2.) Mom running circle style. 3.) Mom sit like as Burmese lion sculpture style. And 4.) Mom ornament on temple sites style, Such as buddism door facade, tympanum and pole inner ordination hall of temple. Mom feature sculpture found Bas-relief and High-relief sculptures. In the factor perception of Mom sculpture closely related Lanna people on north province in Thailand. As a research result, Monks and Buddhists all perception about Mom is sacred guardian animals in religious place and Himmapan creatures and messenger to Patchunnataewabuthra deity. In present day, Mom sculpture all restore or renovate in temples. The sculptors are frequently change Mom feature therefore cause problem study about sculpture style or decide age.